

Kouluverkkojen määrittely ja vaikutus suunnitteluun

11.11.2021 Mari Sjöström, @MariSjostrom

Perusopetus = jaettu vastuu

Kansallinen taso – päättää keskeiset ohjausvälineet

Lainsäädäntö, rahoituspohja, informaatio-ohjaus

Kunta – organisatorinen taso, perusopetuksen järjestäjä

Kunta voi tehdä valintoja lain sallimissa rajoissa: koulut ja niiden tilat, opetuksen valtakunnallista tuntijakoa laajempi tarjonta (ml. painotettu opetus), opetukseen käytettävät resurssit, johtaminen ja henkilöstörakenne, yhteistyö vai yksintyö.

Kouluyhteisö – toiminnallinen, palveleva taso

Lähiopetuksena kouluissa toteutettava opetussuunnitelman mukainen opetus. Oppijoille toiminnallinen, oppimiseen ja hyvinvointiin kiinnittävä ympäristö.

Kunnat huolehtivat perusopetuksesta eri lähtökohdista

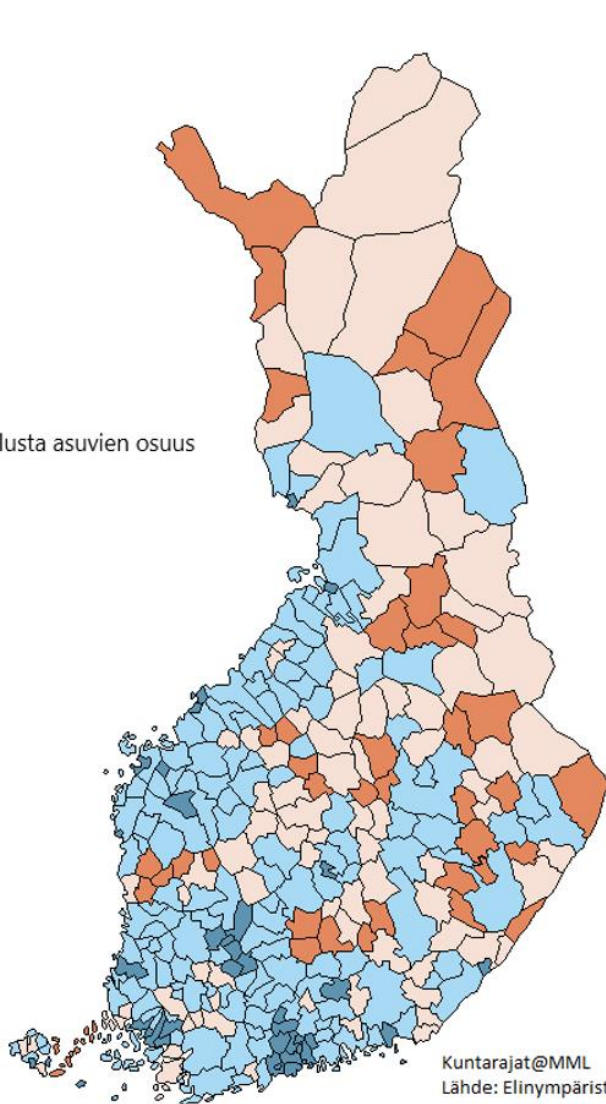
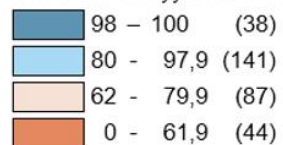
- Noin 95 % Manner-Suomen peruskouluista on kuntaperusteisia.
- Perusopetuksen järjestämisen osalta kunnilla on merkittävä organisatorinen vastuu ja päätäntävalta.
- Perusopetusta koskeva lainsäädäntö määrittää opetuksen järjestämistapoja ja koulutuksen saavutettavuutta.
- Perusopetus tulee järjestää lähiopetuksena.
- Perusopetusta järjestettävä erikseen suomen- ja ruotsinkielisille asukkaille.

Peruskouluverkko on edelleen kattava

Saavutettavuus alakouluikäiset

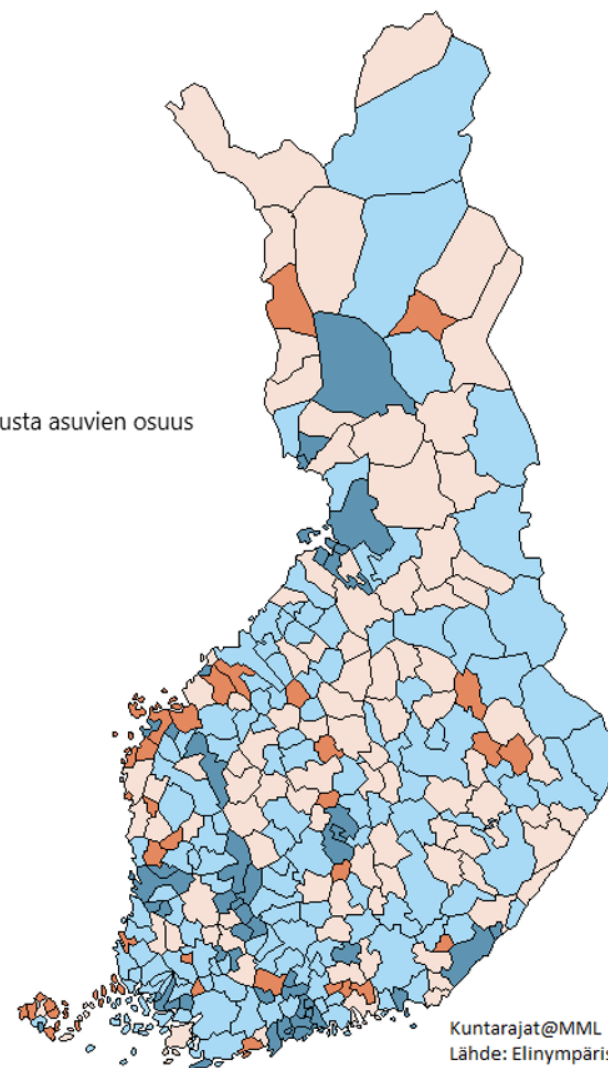
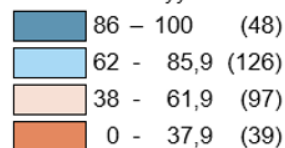
Alle 5 km etäisyydellä lähimmästä koulusta asuvien osuus

Kuntarajat@MML
Lähde: Elinympäristön tietopalvelu I

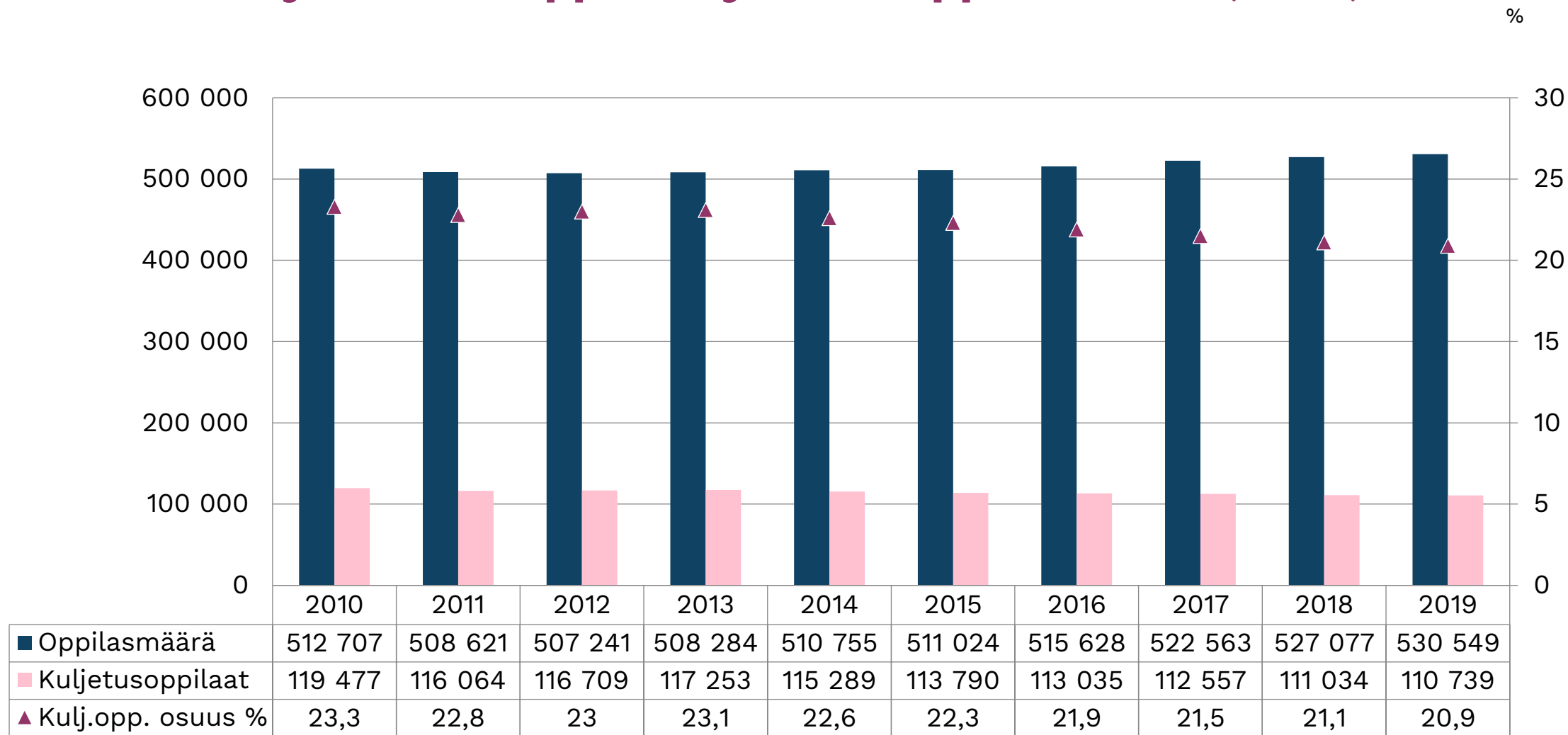
Saavutettavuus yläkouluikäiset

Alle 5 km etäisyydellä lähimmästä koulusta asuvien osuus

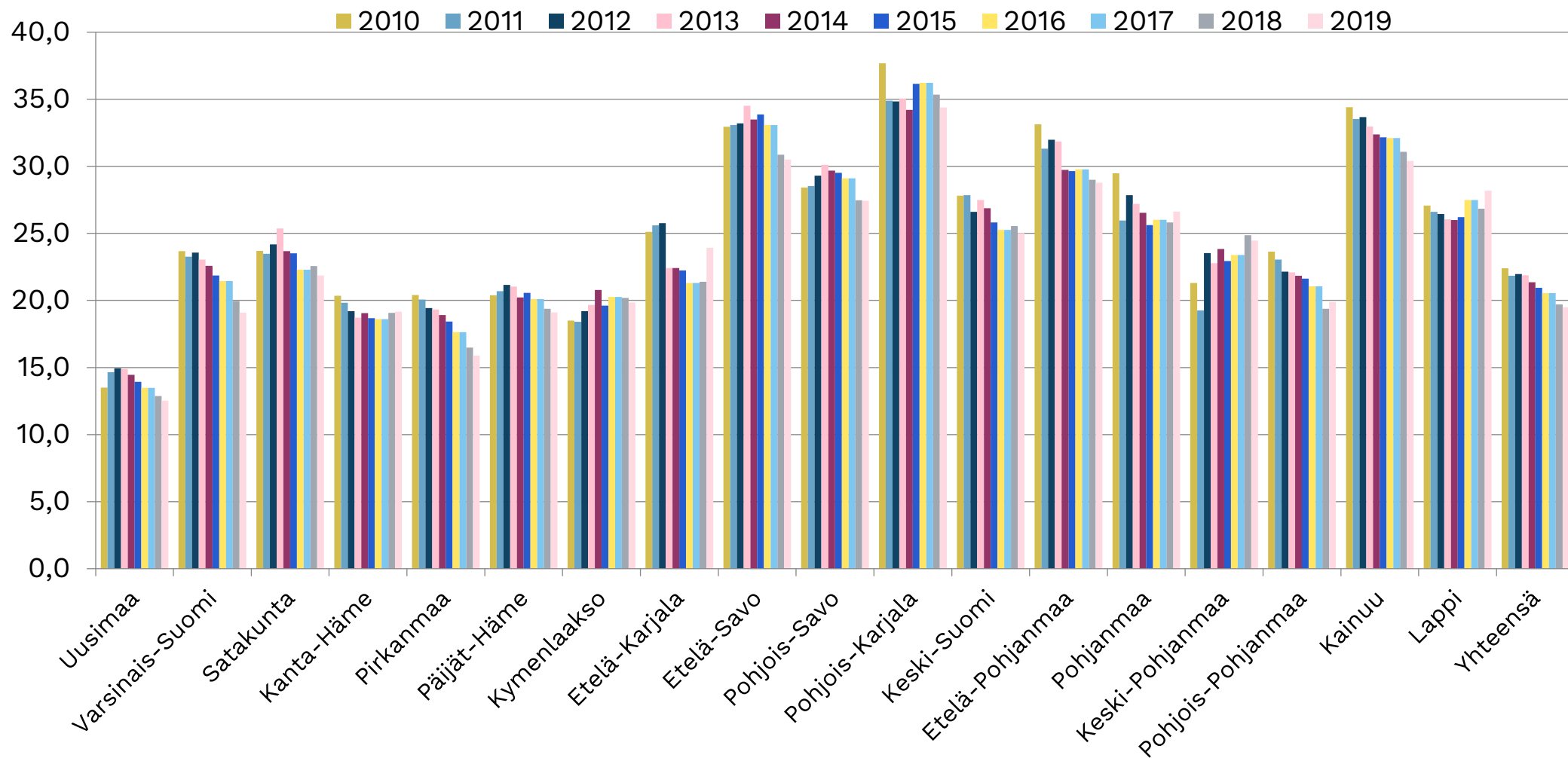
Kuntarajat@MML
Lähde: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri

Kuljetettavia oppilaita ja koko oppilasmäärä (20.9.)

Lähde: Opetushallitus

Kuljetettavien oppilaiden osuus koko oppilasmäärästä maakunnittain 2006-2019

Perusopetuksen lähikouluperiaatteesta

Yleisesti: Mitkä asiat vaikuttavat kouluverkon muotoiluun?

- Lähikouluperiaate: Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. (Pol 6 § 1 mom)
- Kunnan velvoite: Kunta osoittaa alueella asuville oppivelvollisuusikäisille lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa opetus annetaan sellaisella kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään (Pol 6 § 2 mom.).
 - Kunnan tehtävä muutoksenhakukelpoinen päätös oppilaan ottamisesta hänelle osoitettuun kouluun tai opetuspaikkaan.
 - Koulumatkojen määrittely perusopetuslain 32 §:n mukaisesti.
- Oppilaan oikeus: Perusopetuksessa oppilaalla on oikeus käydä hänelle tarkoitettua lähikoulua tai opetuspaikkaa.
- Hyvinvointi: Perusopetuksessa oppilaan työmäärä saa olla enintään sellainen, että hänelle koulunkäyntiin, koulumatkoihin ja kotitehtäviin käytettävä aika huomioon ottaen jää riittävästi aikaa lepoon, virkistykseen ja harrastuksiin.

Vapaa hakeutumisoikeus perusopetuksessa

Vapaa hakeutumisoikeus muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun

- Asuinkunnan osoittaman lähikoulun lisäksi perusopetuslaissa säädetään oppivelvollisen mahdollisuudesta hakeutua muuhun kuin kunnan osoittamaan lähikouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan.
- Kunnille opetuksen järjestäjänä kyseessä on toisenlaisesta oppilaaksioton prosessista (ns. toissijainen oppilaaksiotto), jolle perusopetuslaki asettaa ”rajat”.
- Kunnalla ei näissä tilanteissa ole velvollisuutta ottaa oppilasta haettuun kouluun tai opetuspaikkaan.
- Kunta voi asettaa ns. oppilaaksioton yhteydessä ehdon, huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Vaikka rajatusti käytössä voi paikallisesti olla ”suurempikin” vaikutuksiltaan.

Peruskoulujen toimintaympäristöt eriytyvät

Syntyvyyden laskun ja yhteiskunnan monipuolistuminen näkyvät kunnissa ja perusopetuspalvelussa

Tiedote 04.08.2020

Jaa

Peruskouluverkko harvenee ja koulujen keskimääräinen koko kasvaa

Ajankohtaista Ennakointi

Jos kouluverkon kehitys jatkuu samansuuntaisena, laskee koulujen määrä lähes puoleen nykyisestä vuoteen 2040 mennessä. Käytännössä tämä tarkoittaisi koulujen koon kasvua. Mikäli kouluverkon harvenemista ja keskimääräisen oppilasmäärän kasvua kyetään kansallisin tai alueellisin toimin hillitsemään, vähenee koulujen määrä enää runsaalla kolmanneksella.

Kuva: Satu Haavisto

Opetushallitus 4.8.2020

SITRA

FI / SV / EN

HAE

VERKKOTAPAHTUMA

Mille väestölle koulutusta tarjotaan 2040?

Lapsia syntyy yhä vähemmän Suomeen, iäkkäiden osuus väestöstä kasvaa ja asukkaat keskittyvät kaupunkeihin. Keille tulevaisuudessa järjestetään koulutusta ja missä? Väestöselvityksen uusien opiskelijamäärien alueellinen ennuste kurkottaa vuoteen 2040.

Sitra 10.6.2020

Politiikka | Koulu muuttuu

Suomen kehitulla koululaitoksella on edessä ”massiivinen ongelma”: Mitä tehdä, kun lapsia ei monessa kunnassa synny yhdenkään koululuokan vertaa?

HS kysyi asiantuntijoilta, millä keinoin perusopetus voidaan turvata eri puolilla maata ja etenkin harvaan asutuilla alueilla, kun lasten määrä vähenee.

TILAAJILLE

HS 23.2.2021

Lasten ja nuorten määrä laskee jopa ennakoitua rajummin – ”Tulossa on väestötsunami, joka läpäisee kaikki koulutusasteet”, sanoo kokenut aluetutkija

Alle 15-vuotiaiden määrä putoaa rajusti Suomessa. Vuoteen 2035 mennessä monet kunnat menettävät jopa kolmasosan nuoristaan. Taustalla on ennakoitua nopeampi syntyvyyden lasku 2010-luvulla.

YLE
8.11.2021

KOULUT

Nyt rakennetaan kouluja, joissa on jättiportaat ja muodikas keskusalue – tulevaisuuden koulu ei ole enää vain koululaisia varten

Suomeen rakennetaan yhä enemmän koulurakennuksia, joilla on oppilaiden ja kouluhenkilökunnan lisäksi muitakin käyttäjiä.

YLE
1.11.2021

Pelastuuko perusopetus kuntien yhteistyöllä?

Opetus | Oppilaat tai opettajat voivat liikkua yli kuntarajan. Kaikki eduskuntapuolueet kannattavat kuntayhteistyön lisäämistä perusopetuksessa, mutta valtion rahoitus ei nyt siihen kannusta.

Marjatta Lintén HS

MÄNTSÄLÄSSÄ on kaksi yläkoulua, mutta osa oppilaita käy yläluokan naapurikunta Tuusulan puolella.

”Harvoin meidän oppilasmäärin vähenee Hyvinkään alueella, josta on noin 20 kilometriä matkaa oman kunnan yläkouluun. Kuitenkin siinä läheisellä Tuusulan puolella rakennettiin koulun 1-9 yhdistyskoulu, jonne voisi mennä. Nyt on käynnissä selitys-luovutus, joten meillä on siellä jo kaikki kolme ikäluokkaa”, kertoo Mäntsälän vt. sivistysjohtaja Janne Mäkinen.

Koulumatkat lyhenevät, ja

KOULU MUUTTUU

Juttusarjassa perehdytään koulutuksen muutoksiin ja niiden syihin. Sarja päättyy. Kaikki sarjan jutut ovat kertaavissa osioissa [hs.fi/kouluuuttuu](https://kouluuuttuu.fi).

HS 19.4.2021

KUNTA LIITTO

Kuntaliiton kuvaus tilanteesta

Perusopetus on kehittynyt yhteiskunnallisten tilanteiden mukaisesti

	1970	1980	1990	2000	2010	2020	2030	2040
Tilanne	Kasvava lapsimäärä yhtenäiskulttuurin panostavassa Suomessa.	Vakiintuneempi lapsimäärä.	Oppilaiden tarpeet monimuotoistuvat.	Merkittävästi supistuva lapsimäärä 2020-luvulla. Alueellinen eriytyminen ja erilaistuminen kiihtyy.	Syntyvyydessä ei nähtävissä merkittävää muutosta. Alueellinen eriytyminen ja erilaistuminen jatkuu.			
Muutostarve	Normitettu yleissivistävä koulutus, tasa-arvoisuuden vahvistaminen.	Pedagogiikan vahvistaminen ja järjestämisvastuun uudistaminen, tasa-arvoisuuden vahvistaminen.	Miten turvata mm. tasa-arvoinen perusopetus eriytyvässä, erilaistuvassa ja monimuotoistuvassa tilanteessa?					
Vaikutus järjestelmään	Kuntakokeilujen kautta peruskoulu-järjestelmään. Peruskoulujen puitelaki 1970.	Kuntien rooli vahvistuu. Uusi perusopetuslaki 1998.	Miten järjestelmän rakenteet vastaavat tilanteeseen ja muutostarpeisiin, joita kunnat nostavat esille? Kuinka suunnitella tulevaisuutta?					

Monet haasteet ovat kunnille yhteisiä

Kuntien toimintaedellytyksiin vaikuttaa

- Moninaistuvat opetuksen järjestämisen lähtökohdat
- Oppilaiden ohjaus ja riittävä tuen tarpeisiin vastaaminen
- Opiskeluhoolto ja muiden hyvinvointia edistävien palveluiden lähentäminen
- Henkilöstön osaaminen ja saatavuus
- Rahoituksen kestävyys laajasti
- Päätöksenteon ennakkoinnin haasteet ja siihen vaikuttavat tekijät (ml. muuttujien tunnistaminen).

Samanaikaisesti kuntien tilanteessa myös erityispiirteitä

Kunnat, joissa lapsimäärät laskevat

- Tilanne on kriittinen. Perusopetuksen saatavuus ja saavutettavuus sekä laatu- ja laatuhaasteet haastavat. Suppeaksi käyvä liikkumavara palvelun laajuuden kannalta.

Kunnat, joissa muutokset lapsimäärässä ovat vähäisiä

- Stabiilissa tilanteessa haasteeksi muodostuu kestävien strategioiden linjaaminen.

Kunnat, joissa lapsimäärät kasvavat

- Haasteena tasa-arvon lähtökohdista huolehtiminen, perusopetuspalvelun laajuus ja laadukkuus kokonaisuutena sekä siihen liittyvä kohtaanto.

Millä ehdoin ja edellytyksin perusopetusta voidaan järjestää edelleen laadukkaasti koko Suomessa?

Voidaanko perusopetusta kehittää ja uudistaa riittävästi nykyjärjestelmän rakenteisiin nojautuen?

**Rakenteellinen ”status quo”
(Lähi)koulussa lähiopetusta
Yhtenäiskoulujen määrä
kasvaa
Monitoimitilat kasvattavat
suosiota
Yhteistyö kiinnostaa**

**Tulevaisuuden perusopetus
rakennetaan kunnissa pienemmälle
oppilasmäärälle, mutta
monipuolisempaan yhteiskuntaan.
Järjestämisen lähtökohdissa oltava
vaihtoehtoja.
Jousto ja monipuolisuus ovat
voimavara ja keino.**

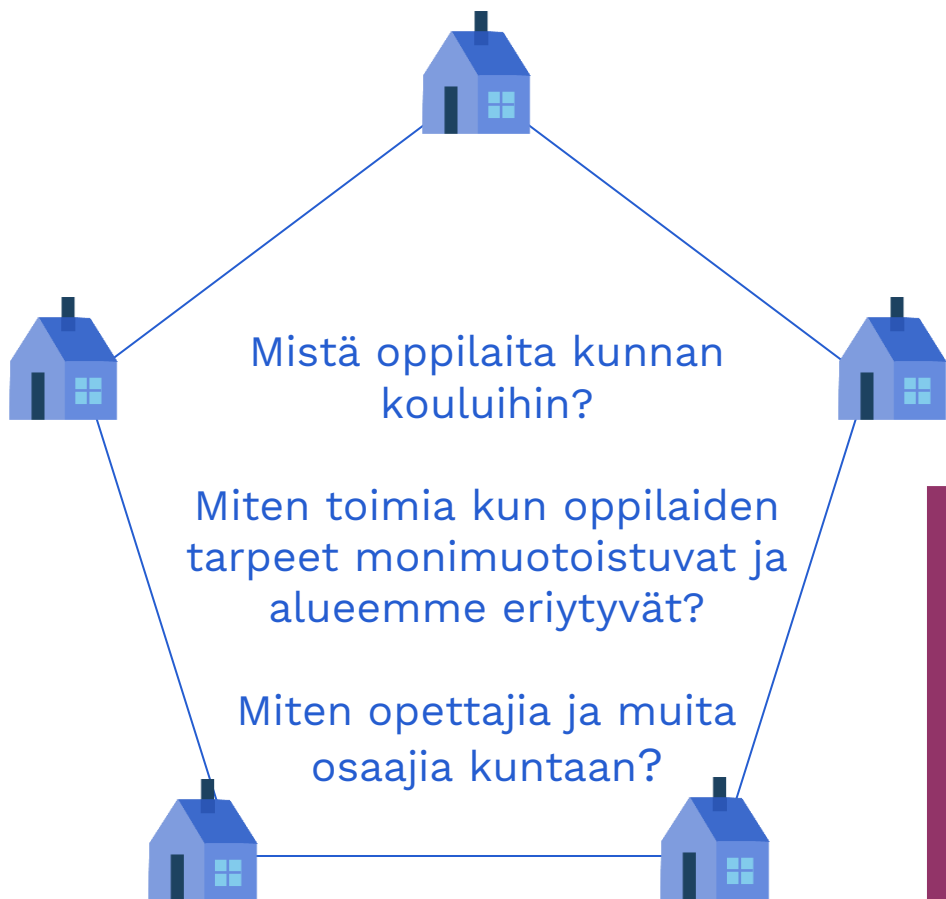
Linkki ajankohtaisuutiseen
väestönkehitys haastaa
perusopetuksen
muutokseen

Linkki Kunnat huolehtivat
perusopetuksesta erilaisista
lähtökohdista

Linkki Kuntalaiset aiempaa
tyytyväisempiä
perusopetuksen ja
lukiokoulutukseen

Visio kohti vuotta 2040

KUNTIEN PERUSKOULUPALVELUVERKOT ("lähin tila")

ALUEELLISET JA KANSALLISET VERKOSTOKOULUT KUNTAPOHJAISEN PERUSOPETUKSEN TUKENA

Tulevaisuudessa:
Voisiko
verkostomaisempi
toimintatapa olla
kaikkia hyödyttävä
ratkaisu
perusopetuksen
järjestämiseksi?

Mari Sjöström
Puh 050 575 8622
mari.sjostrom@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi